

Genesis' skapelseberättelser och Exodus

Inte långt efter att Gud hade skapat mannen och kvinnan och givit dem alla paradiset frukter och frön att leva av och fröjdas i Edens lustgård, började dessa två att träta med varandra. De hade fått lov att härska över alla djuren på marken. Då såg mannen att det var gott att härska och ville också börja härska över sin kvinna. Men kvinnan kände sig jämbördig och för balansens skull satte hon sig emot mannens ökande krav på hennes underkastelse. Kvinnan, Lilit, tyckte att också hon kunde få ligga ovanpå mannen, Adam, när de hade samlag och uppfylla Guds välsignelse: ”*Varen fruktsamma och föröken eder och uppfyllen jorden och läggen den under eder*”.

Det gick inte Adam med på, och då var storgrälet på gång. Lilit insisterade - att Gud skapat dem av samma skrot och korn, av jord, till man och kvinna. Med vilken rätt skulle Adam hävda en ensamrätt till något? Då vände sig Adam till Gud och klagade över Lilits beteende mot honom. Men då fick Lilit nog och bestämde sig för att lämna Adam. Hon uttalade en magisk tabuformel, Guds hemliga namn¹, och flög iväg. Myten berättar att hon landade någonstans vid Röda havet och bosatte sig där i en grotta.

Lilit - John Collier, 1892

¹ Även inom islam finns begreppet om Guds 100 namn; varav man vet 99, men det 100:e förblir

Adam ville ha tillbaka sin kvinna och bad Gud att hämta henne. Gud skickade iväg tre av sina änglar Senoy, Sansenoy och Semangelof. Lilit vägrade bestämt att återvända till den stropiga mannen och änglarna tyckte att det var i sin ordning men bara på ett villkor, att hon som straff för olydnad skulle döda 100 av sina barn varje dag. Hellre det än att återkomma till underdånighet, ansåg Lilit. Men hon kontrade med att hon också skulle döda människobarn, pojkar upp till 8 dagar gamla och flickor upp till 20 dagar. Lilit hade trots allt känslor för bebisar och tillade därför att om barnen bar en amulett med änglarnas namn på skulle hon låta dem leva. Sedan dess används amuletter på barnen (även som skydd vid dörrposten till hemmen vilket man ännu idag kan se i judiska hem).

Lilit svor inför änglarna att hon även skulle attackera ensamma män i sömnen och stjäla deras spermie för att föda flera barn att dräpa. Därför har det också tillverkats amuletter i Mellanöstern med text ”Lilit gå bort!”

Lilit hittade snart en man, en bildskön demon Samuel, och trots att han inte var människa blev han en jämbördig partner till Lilit som var en underskön kvinna. Hon lär ha haft ymnigt rosenrött eller svart hår enligt konstnärerna och avbildas alltid utan hårduk med fladdrande och glimmande hårsvall. Hennes tunga var som ett svärd och orden mjuka som olja och hennes läppar rosenröda, fylliga av all världens honungslika sötma.

Och myten röjer att Lilit födde hundra små demoner dagligen, lilims, och levde ett fullvärdigt liv.

Lilit frestar Adam och Eva – Michelangelo

Gud såg Adams övergivenhet och beslöt att skapa en ny kvinna till honom. Han skapade henne i Adams åsyn av kött, ben och senor, och la sist på henne en hårbeläggning. Adam började må illa mitt i skapandet och fick svåra konvulsioner. Han vägrade bestämt att närma sig denna kvinnovarelse.

Nu beslöt Gud att föra alla markens djur och alla himlens fåglar till Adam för namngivning. Och Adam fann att han inte hade någon hjälp av dem såsom honom hövdes. Det vill säga att det inte hjälpte honom att kopulera med djur vilket Gud också instämde.

Med tanke på Adams blödighet sövde han ned honom i djup koma medan han avlägsnade ett av Adams revben och skapade en kvinna, tredje gången gillt, en maninna som senare skulle bära namnet Eva. En sådan hjälpreda som honom hövdes på alla vis och ”fördenskull

skall en man övergiva sin fader och sin moder och hålla sig till sin hustru, och de skola varda ett kött”.

Men hur det än kom sig så började Lilit tänka på Adam och en dag bestämde hon sig för att gå till Adams boningar i Paradiset och se hur hennes övergivna man hade det. Men döm om hennes förvåning och förskräckelse. Hon stod bakom ett träd och skådade rakt på Eva! Genast föddes en brinnande svartsjuka och Lilit kallade kvinnan för revbensvåg. Myten berättar vidare att Lilit hade omvandlat sig till ormen som frestade Eva att begå dödssynd.

Det framgår av kabbalistiska texter att Gud hade svårigheter att skapa en lämplig hjälprea åt Adam. Men till slut kom husfriden till Adam med Evas milda skepnad.

Maninnan Eva var underdånig och skön och till behag för Adam som trivdes med denna harmoniska allians. Eva som inte hade någon direkt kommunikation med Gud, närmade sig det förbjudna kunskapens träd och beundrade dess vackra frukter: *”Och kvinnan såg, att trädet var gott att äta av och att det var en lust för ögonen och att det var ett ljuvligt träd, eftersom man därav fick förstånd”*. Visserligen hade Adam berättat för henne att det inte var tillåtet för dem att äta av det speciella trädets frukter, straffet skulle bli ödesdigert och medföra dödens inträde. Men när ormen i trädgården sa till henne att de ingalunda skulle dö av frukten utan bli såsom Gud och förstå vad gott och ont är, blev löftet en ljuv melodi för henne. Eva åt och gav till Adam som också åt. Genast öppnades deras ögon som ormen hade lovat, och de blev varse om att vara nakna. I ett slag hade det mänskliga självmedvetandet fötts!

När de hörde Gud vandra i trädgården föddes samvetet och de gömde sig skamset! Gud kallade på Adam som han hade danat och satt i Edens lustgård för att bruka och bevara den. Gud frågade vem som hade låtit honom förstå att han var naken, hade han kanske ätit av det förbjudna trädet? Adam ville inte stå för sin handling utan skyllde på Eva som gett honom frukten. Gud vände sig till den godtrogna Eva som urskuldade sig med att ormen bedragit henne.

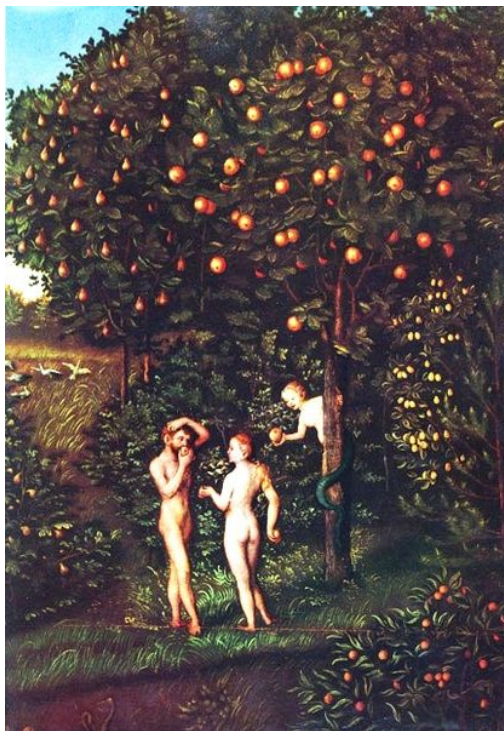
Nu följde Guds straffdelning. Till Eva sa han: *”Jag ska låta dig utstå mycken vedermöda, när du bliver havande; med smärta skall du föda dina barn. Men till din man skall din åtrå vara, och han skall råda över dig.”* Varmed Gud befäste det patriarkala oket som ett straff.

Till Adam sa han: *”vare marken förbannad för din skull. Med vedermöda skall du nära dig av den i alla dina livsdagar: törne och tistel skall den bära åt dig, men markens örter skola vara din föda. I ditt anletes svett skall du äta ditt bröd, till dess du vänder åter till jorden: ty av den är du tagen. Ty du är stoft, och till stoft skall du åter varda.”*

Med den färdkosten förvisades det första människoparet ut ur Edens paradiset för att Gud slutgiltigt skulle kunna stänga vägen till livets träd, till ett evigt liv. Det blev också ett tvärt slut för Adams karriär som trädgårdsmästare, världens första yrke.

Det är nu efter syndafallet som Adam gav sin kvinna namnet Eva vilket betyder ”leva”. Hon skulle bli moder till allt levande medan Lilit som betyder ”natt” blev Evas demoniska motsats att släcka liv. Symboliskt kan man se att liv och död hör oskiljaktigt ihop.

Rabbinska skrifter påpekar att Lilit aldrig själv begick dödssynden, hon hade ju inte ätit av frukten från kunskapens träd och inte brutit mot Guds förbud. Därför förblev hon odödlig och fortfarande utgör fara och frestelser för människor och särskilt för män!

Adam, Eva och Lilit i Edens Lustgård (detalj) - Lukas Cranach, 1526

Efter syndafallet fick Adam och Eva sina två söner Kain och Abel. Adam var en rättskaffens man och bedrövad av tanken på att hans säd fört in mördandet i världen. Han tog därför frivilligt på sig skulden för Kains mord som han begick på grund av avundsjuka på Abel. Som självstraff avstod han att dela säng med Eva i 130 år.

Men se, när Adam sov i sin djupaste sömn smög Lilit till honom och låg med honom. (Förmodligen överst?)

Lilit som vid det här laget redan länge betraktats enbart som en demon och demonernas mor, födde många barn av Adams säd, demoner och djinner², men så dödade hon ju också 100 barn varje dag, ungefär lika många barn som hon födde.

Det är bekant att man i Mellanöstern har haft uppfattningen att män inte borde sova ensamma. Att kvinnliga demoner gjorde nattliga besök hos Adam, kunde även hända vem som helst i sömnen i all evighet eftersom Lilit hade kvar sin odödlighet. Även mäns blotta sexuella fantasi kunde användas av kvinnliga demoner för att bli havande av männens drömmar. Därför uppmanas män att även under samlag ha rena tankar för annars kunde avkomman bli ett demonbarn.

Lilits rykte från att ha varit en enkel första kvinna till Adam som bara betraktade sig som jämbördig med honom till att bli en barnadödande demon illustrerar ganska väl den patriarkaliska fruktan för jämlikhet mellan könen. Lilit fick ta på sig spädbarnsdödligheten, männens nattliga sädesavgångar och deras sexuella fantasier. Hon som människa blev en demon och demonernas drottning som även kunde förföra Gud att avslöja sitt hemliga namn med vars hjälp hon flydde från Paradisets bojor. För att hon stod på sig fick hon betala ett ohyggligt pris för sin frihet och integritet.

Det är också förståeligt att myten om barnamördande fått ett så starkt fäste med tanke på hur ofta spädbarn dog och hur gåtfull är inte en plötslig spädbarnsdöd fortfarande. Med den ökade intelligensen, som också så slående började med Evas lust till kunskapens frukt, växte människans hjärna och kranium vilket gjort födandet smärtsamt och i evolutionens kamp också dödat otaliga kvinnor med för trånga bäcken. Dagens genforskning visar också att

² Också i Koranen nämnda andeväsen som Gud skapat.

intelligensen ärvs genom den kvinnliga X-kromosomen som med sin dubbla uppsättning är vida mer framgångsrik än Y-kromosomen som i det evolutionära förloppet förlorat massor av sin tidiga genuppsättning. Man tror att denna Y-kromosomkrympning leder till ny forskning om skillnaderna mellan man och kvinna.

Den kvinnliga kunskapen uppfattades på medeltiden av männen som någonting farligt och demoniskt och därför ordnades det häxjakter för att kuva kvinnorna. Ännu idag tillämpas exorcism i vissa trosuppfattningar för att man anser olycksdrabbade familjers döttrar vara bärare av onda andar. Männen senare, såsom på Adams tid, ännu projicerar sina rädslor och skuldkänslor på kvinnan.

Domenichino, 1633.

Vad gjorde Adam då Eva bjöd honom av kunskapens frukt? Han åt av den förbjudna frukten utan minsta tvekan. När Gud sedan ville tala med paret gömde de sig. Därefter skyldde de sina kön. Adam urskuldade sig och skyllde feget på Eva att hon gett honom frukten. När Gud introducerade Adam det förbjudna trädet var Eva ännu inte ens skapt. Gud hade aldrig direkt förbjudit Eva utan Adam hade meddelat detta förbud till henne.

När Gud förhörde Eva talade hon om att det var ormen som hade frestat henne och bedrog henne. Hon var godtrogen och ville tro på ormen som sa: *”Ingalunda skolen I dö; men Gud vet, att när I äten därav, skola edra ögon öppnas, så att I bliven såsom Gud och förstå, vad gott och ont är”*.

Däremot påminde Gud Adam om hans skuld: *”Eftersom du lyssnade till din hustrus ord och åt av det träd, om vilket jag hade bjudit dig och sagt: 'Du skall icke äta därav’”*.

Om Eva kan man ändå säga att hon inte åt av Kunskapens träd av direkt olydnad mot Gud, vilket Adam gjorde, utan av just genom lusten att få veta, ha kunskap. Det är alltså kvinnan som förde kunskapen till världen och väckte lusten till densamma. Människan vandrade ut ur savannen och kvinnan uppfann jordbruket genom att börja så säd och frön utanför familjeboningar medan männen dansade för att bygga upp modet på att gå på jakt. Jordbruket och sedan djur som började leva i människans närhet och blev vår medvandrande proviant, la grunden till vår enorma överlevnad att sprida oss, en enda art, överallt på vår planet och grundade dagens civilisationer.

Tarja Salmi-Jacobson, 2014

Källor:

Bibeln, 1917

Kabbalistiska texter ur: The Zohar, The Alphabet of Ben Sira